

DE 22
LEVENSSLESSEN
DIE VOGELS
ONS LEREN

Over moed, reisplezier,
liefhebben, kwetsbaarheid ...

PHILIPPE J. DUBOIS & ÉLISE ROUSSEAU

KOSM • S

www.kosmosuitgevers.nl

www.facebook.com/kosmosuitgeverspgs/

Oorspronkelijke titel: *Petite philosophie des oiseaux*

Oorspronkelijke uitgever: Éditions de La Martinière

Copyright © 2018 Éditions de La Martinière, een imprint van société EDLM, Parijs.

© Nederlandse vertaling Mieke Maassen en Jacqueline Wermers, p/a Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen, 2019

De Nederlandse vertaling is uitgegeven op basis van een contract met EDLM en met hun agent 2 Seas Literary Agency.

Omslagontwerp: b'IJ Barbara

Vormgeving binnenwerk: Zeno

Illustraties: Joanna Lisowiec (joanna-draws.com)

ISBN 978 90 215 7263 5

ISBN e-book 978 90 215 7264 2

NUR 730/370

Alle rechten voorbehouden / All rights reserved

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze en/of door welk ander medium ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Deze uitgave is met de grootst mogelijke zorgvuldigheid samengesteld. Noch de maker, noch de uitgever stelt zich echter aansprakelijk voor schade als gevolg van eventuele onjuistheden en/of onvolledigheden in deze uitgave.

Kosmos Uitgevers vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van het papieren boek van deze titel is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan het zeker is dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

INHOUD

Inleiding	11
Accepteren dat je soms kwetsbaar bent	17
<i>Eenden nemen even een time-out</i>	
Een lesje in gelijkwaardigheid	21
<i>Het verantwoordelijkheidsgevoel van de tortelduif</i>	
Goede gewoonten, zo gek nog niet	29
<i>Vogels laten ons de schoonheid van alledag zien</i>	
Waar is ons oriëntatievermogen gebleven?	35
<i>Mongolen, de grutto en de koekoek</i>	
Wat is dat eigenlijk, een gezin?	43
<i>De moraal van de koekoek en de gans</i>	
Ware moed, waar zit 'm dat in?	51
<i>De adelaar en het roodborstje</i>	
Wat is liefhebben?	59
<i>De tederheid van de tortelduif</i>	

- Met de kippen in bad... 67
Pluk de dag: recept voor een intens leven
- Hoe kunnen we de wereld nog mooier maken? 73
De dans van de paradijsvogel
- Hoe gaan we met onze vrijheid om? 83
Zet de kooi open!
- Waar toe dient ontrouw? 89
Het onvermoede leven van de heggemus
- Is nieuwsgierigheid een slechte eigenschap? 97
De stoutmoedigheid van het roodborstje
- Waarom reizen we eigenlijk? 103
De noordse stern en de lokroep van de zee
- Is de pikorde werkelijk bepalend? 109
De raaf en de gier
- Gewoon gelukkig zijn 115
Fluitend door het leven
- Weten we wat intelligentie is? 121
Slimme vogel!
- Vogels voorbij goed en kwaad? 131
De moraal van de koekoek
- Moet je schrikken van je eigen schaduw? 139
De dolle vlucht van de bange vink
- Wat vertelt een bepaalde tongval ons over de
ander? 147
Een Amsterdamse vink of een Belgische?
- Wat is de beste paringsstrategie? 153
Verstandig als de pinguïn of vurig als de eend?
- Over de functie van schoonheid 159
Wat zeg je van mijn veren?

Leren sterven, leren leven 165

Zwaluwen trekken zich terug om te sterven

Conclusie 169

Aanpassen of uitsterven?

INLEIDING

Op een muurtje zit een merel: zwarte veren, gele snavel, glanzende oogjes. Als je goed kijkt, zie je dat hij blij is dat hij een merel is. Lijkt hij, hippend over het grasveld op zoek naar wormen, niet volledig op te gaan in zijn bestaan? Zouden wij net zo tevreden zijn met onszelf en ons bestaan als hij, dan zou ons dagelijks leven ongetwijfeld een stuk draaglijker zijn.

In verhalen en legendes hebben vogels vaak de rol van leider, initiatiefnemer of boodschapper. De blauwe vogel in het gelijknamige boek van Maurice Maeterlinck symboliseert geluk. In *De samenspraak van de vogels*, een Oudperzisch mystiek gedicht van Farid ad-Din Attar uit de

twaaalfde eeuw, ondernemen dertig vogels een be-
devaart, op zoek naar hun koning. Elke vogel ver-
tegenwoordigt een bepaalde vorm van menselijk
gedrag. In *Nils Holgerssons wonderbare reis* van
Selma Lagerlöf nemen wilde ganzen de jonge Nils
mee op een al even fabelachtige als leerzame reis,
waarna hij nooit meer dezelfde is.

Het zinnebeeld van Athene, de Griekse godin
van de wijsheid, was een vogel: een steenuil, klein,
gedrongen en met goudkleurige ogen. De sierlijke
ooievaars zijn geliefd bij ouders; ze worden ver-
ondersteld baby's te brengen. En dan hebben we
het nog niet over de witte duif met een olijftakje
in zijn snavel, het bijbelse symbool voor vrede, of
over de behendige zwaluw die jaarlijks met zijn
terugkeer in Europa het begin van de lente aan-
kondigt.

Wat kunnen vogels ons in de eenentwintigste
eeuw nog leren?

Aan de hand van korte ornithologische bespie-
gelingen zullen we zien dat deze levendige dieren
in feite kleine leermeesters zijn: ze zetten ons aan
om over onszelf na te denken, als we tenminste de
moeite nemen om ze te observeren – wij die toch
menen het hoogtepunt van de evolutie te zijn, de
zelfbenoemde 'heersers over de wereld'! Afgaand
op de vele wetenschappelijke, sociologische en
gedragsonderzoeken naar vogels, en op de literai-

re en mythologische symbolen die ze al duizenden jaren belichamen, zouden vogels de *Homo sapiens* weleens een genadeloze spiegel kunnen voorhouden. Misschien doen we er goed aan ons eens te bezinnen op wat deze gevleugelde dieren ons kunnen leren. In hun omgang met elkaar, hun manier van verleiden, hoe ze hun jongen grootbrengen of zelfs hoe ze zich wassen.

Hoe kijken vogels tegen de liefde aan? Zijn ze trouw of polygaam? Ingetogen of tomeloos? Waarom zijn sommige vogels fervente reizigers, terwijl andere hun broedgebied niet verlaten? Moeten ouders hun jongen lang bij zich houden of moeten die juist zo snel mogelijk hun eigen weg vinden? Waarom zijn tortelduiven zo goed in het gelijkelijk verdelen van de huishoudelijke taken, terwijl kemphanen* verschrikkelijke macho's zijn? Hoe leven vogels van dag tot dag, hoe trotseren ze regen, wind en duisternis? Hoe ervaren ze de opkomst van de maan en de sterren in de schemering? Klopt het dat ze zich terugtrekken om te sterven?

Op basis van recente onderzoeksresultaten, maar ook van onze eigen urenlange, nauwlettende observaties van vogels langs rivieren, in tropische bossen en op windेरige duintoppen over de hele wereld, zijn wij ervan overtuigd dat de

---

* Soortnaam.

geveugelde wereld ons een aantal waardevolle lessen biedt. Al zijn ze nog zo bescheiden, vogels hebben ons in hun spontaniteit en hun lichtheid veel te vertellen, als we er tenminste voor openstaan.